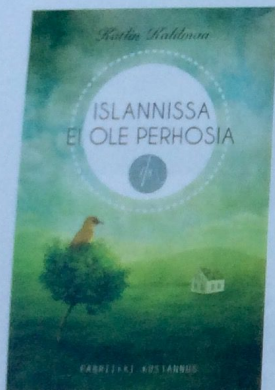

Kirjahylly

www.tuglas.fi/kirjahylly

Kätlin Kaldmaa
ISLANNISSA EI OLE PERHOSIA
Suomentanut Outi Hytönen
Fabriikki kustannus 2017

Kätlin Kaldmaan elokuussa 2017 suomeksi ilmestynyt romaani *Islannissa ei ole perhosia* (*Islandil ei ole liblikaid*, 2013) alkaa valta-merestä kuin luomismyytti. Kaldmaan teoksessa myyttien, satujen ja eeposten elementtejä varioidaan siten, että lopputulokseksi on sadunomainen kertomus islantilaisesta kylästä ja sen ihmisistä sillintuoksuisen valtameren äärellä. Islannissa ei ole perhosia yhdistää proosaan lyriikan elementtejä: sanatoistoa, riimejä ja kuvarunoja. Eepospiirteiden ja

kuvarunouden yhdistelmässään Kaldmaan teos muistuttaa Hasso Krullin runoeposta *Meeter ja Demeeter* (2004, Anu Laitilan suomennos *Meter ja Demeter* 2009), joka Kaldmaan romaanin tavoin kuvaa tuhoja ja uusia alkuja sekä myyttistä alkumerta.

Kaldmaan romaanin typografinen ilme kiinnittää lukijan huomion. Kyläläiset tappavaa lumivyöryä kuvaavat diagonaalisesti asetetut sanat, kun taas sivulla kaarimuodostelmaksi aseteltu teksti on kuin aurinko tai raskaana olevan naisen vatsa. Syntymä ja kuolema ovat keskeisiä teemoja Kaldmaan sukusaagassa, joka kertoo kuudesta sukupolvesta ja sukupolvien yhdistävästä valkoisesta talosta islantilaisessa kylässä.

Teoksen ensimmäinen luku kertoo suvun kantaparista Jónsista ja Gudrunista, jotka asettuvat asumaan Eyrin vuonon kylään. Kylän asukkaista suuren osan on keväinen lumivyöry vienyt mereen, ja aiemmin kylää ovat koetelleet tulivuorenpurkaus ja kivivyöry. Koettelemukset ovat tappaneet tai pelottaneet pois kylän asukkaat, ja Jónsi ja Gudrun saavat asuttaa liki autiota kylää. Heidän seuranaan on Raudhollin Ragnhildur, van-

ha kaiken nähnyt tietäjänainen. Jónsi lähtee merelle, ja Gudrun jää yksin odottamaan miestänsä palaavaksi. Miehen ollessa pois Eyriin saapuu joukko miehiä, byrokraatteja, jotka haluavat syrjäyttää kylän vanhan uskon ja korvata matriarkaatin patriarkaatilla. ”Ensin miehet muodostavat kirkolliskokouksen, johon kuuluu vain miehiä. Sitten miehet muodostavat kyläkokouksen, johon kuuluu vain miehiä. Sitten miehet alkavat jakaa maata. Keskenään.” (Kaldmaa, s. 79.) Gudrun on islantilainen Penelope torjuessaan pakkonaittamista. Tulokkaat ovat määränneet uudelleenavioitumisen, jos Jónsi ei palaa juhannukseen mennessä. Gudrun kutoo mattoa niin hitaasti kuin pystyy ja öisin purkaa päivän työn. Matto kuitenkin ”kasvaa kuin peikon poika” (s. 90), kunnes merenkävijä palaa yhtenä sumuisena yönä, jonka sumuisuutta ei voi sanoin kuvata. Eri-laisten runo- ja proosakeinojen kokeellinen yhdistäminen mahdollistaa vaikeasti sanallistettavien kokemusten välittämisen. Rakkaan ihmisen odotuksen loputtomuutta kuvaavat 37 allekkaista sanaa ’vuodet’, jotka tippuvat sivulla kuin tiimalasin hiekka.

Toinen luku rakentuu saduista, joita Jónsi kertoo tyttärelleen Dagnylle. Saduissa kerrotaan kaukaisten saarten kuningaskunnista, linnoista ja puhuvista kurjenmiekoista. Romaanin satuviittausten metsä on monipolkuinen. Se rakentuu peikoista ja neulanpäistä, ”jotka ovat munan sisällä, joka on hanhen sisällä, joka on jäniksen sisällä, joka on arkun sisässä, joka on korkean tammen latvassa” (266). Sisäkkäisistä kertomuksista koostuu koko romaani, jonka lukuihin on upotettu tarinoita esimerkiksi peikkotyttö ja koneenkorjaaja Einhver Ekkineinsdottirista ja hänen isästään.

Kaikki romaanin luvut kertovat rakkaudesta, poissaolosta ja kaipuusta. Rakkaus voidaan esittää sivuilla kulkevinä rinnakkaisina ja samanaikaisina, kahdesta eri henkilöstä kertovina tarinoina a ja b, jotka lopulta yhdistyvät toisiinsa. Rakastetun kaippu voidaan esittää tarinana Elinasta ja Karimista, joilla ei ole yhteistä kieltä eikä kotimaata vaan ainoastaan jaetut hetket vieraiden kaupunkien hotelleissa.

Sekä Kaldmaan romaani että Outi Hytösen suomennos ovat taiturimaisia. Teoksen kustantaja Fabriikki on uusi tulokas suomalaisen kustantajien joukossa. Tänä vuonna kustantamo on keskittynyt kokeellisen kirjallisuuden suomennoksiin, joita muiden kustantamojen ohjelmissa ei liian paljon ole. Ilahduttava yksityiskohta on teoksen lopussa oleva lista kirjallisuudenopiskelijoiden Rosa Aphalon, Emmi Ketosen ja Tiina Peltosen huolessa valitsemista ja esittelemistä teoksista, jotka ovat tavalla tai toisella dialogissa Kaldmaan teoksen kanssa. Tällaisia romaaneja ja kustantajia soisi olevan enemmänkin.

Hanna Samola